

HE na srednji Savi: Okoljsko poročilo ne daje pravih ocen

Sporočilo za medije

Ljubljana, 14.12.2023 - Nevladne organizacije so kritične do postopka umeščanja prvih treh HE na srednji Savi. Okoljsko poročilo ne obravnava cele verige 9 - 12 predvidenih HE, negativni vplivi na naravo in okolje so podcenjeni, precenjeni pa pozitivni vplivi na proizvodnjo elektrike in emisije CO2.

HSE namerava na območju srednje Save med Ljubljano in Suhadolom zgraditi verigo 9 - 12 hidroelektrarn. Trenutno je v teku postopek sprejemanja Državnega prostorskega načrta (DPN) za prve tri: HE Renke, HE Trbovlje in HE Suhadol.

Vlada se je v koalicijski pogodbi zavezala, da bo preverila smotrnost gradnje novih HE na srednji Savi ter trajnostno izkoriščala naravne vire in ohranjala naravne habitate ter živalske in rastlinske vrste. "Ne glede na koalicijske zaveze pa se postopek za umestitev prvih treh načrtovanih hidroelektrarn nemoteno nadaljuje. O argumentih, ki ne govorijo v prid hidroelektrarnam, v širši družbi še vedno ni razprave," je opozorila Brina Sotensšek.

Sredi novembra so tri nevladne organizacije Eko krog, Društvo za preučevanje rib Slovenije (DPRS) in Pravni center za varstvo človekovih pravic in okolja (PIC), podale svoje pripombe na okoljsko poročilo v postopku celovite presoje vplivov DPN za prve tri HE na srednji Savi.

"Celoviti nacionalni energetske in podnebni načrt iz 2020 je v okoljskem poročilu kakršnokoli gradnjo hidroelektrarn na srednji Savi označil kot nesprejemljivo z vidika vpliva na naravo. Ker obravnavani DPN ne predvideva novih tehnologij ali pristopov pri umeščanju HE, pričakujemo negativno oceno tudi v tem postopku. Ne razumemo, zakaj se vztraja s tehnologijami, ki več kot očitno ne vodijo v trajnostno prihodnost," pravi Aljoša Petek iz PICa.

Nadalje je še opozoril, da je kljub temu, da gre za DPN za tri HE, je v načrtu izgradnja 9 -12 HE na srednji Savi. "Po našem mnenju bi moral postopek potekati za celotno verigo predvidenih HE na srednji Savi. Tako pa gre za drobljenje projektov in izkazovanje manjših vplivov, kot bi jih imela celotna veriga HE. O tovrstnem dolgoročnem načrtovanju priča tudi koncesijska pogodba, ki jasno določa predvideno rabo voda za proizvodnjo električne energije od Ljubljane do Suhadola. Tri predvidene HE v tem DPN so zgolj del tega projekta. S to prakso rezanja projektov smo na žalost v Sloveniji seznanjeni – podobno kot smo videli pri vetrnicah na Pohorju, ter kanalizaciji v Ljubljani. Gre za očiten poskus birokratske manipulacije zakonodaje," še dodaja Petek.

Negativni vplivi na reko in rečni ekosistem

Raziskave ugotavljajo negativne vplive obstoječih velikih hidroelektrarn na ribe in rečni ekosistem. Na slovenskem delu Save je že 8 velikih HE, zato ne gre za še neizkoriščeno reko, ampak ekosistem, ki je zaradi HE že močno prizadet. Izgradnja načrtovanih HE bi skupaj z že obstoječimi pomenila neprekinjeno verigo 17 jezov od Mavčič do Brežic. Zato je potrebno upoštevati skupne vplive vseh obstoječih in načrtovanih HE, ki zdaj v okoljskem poročilu niso obravnavani.

“Srednja Sava med Medvodami in Suhadolom je edini daljši še nepregrajeni odsek reke Save v Sloveniji. Predstavlja izjemno pomemben prostor raznolikih habitatov ter številnih domorodnih in ogroženih vrst, zato ga je potrebno v celoti ohraniti. Tam živi osrednja slovenska populacija sulca, ki živi samo v donavskem povodju in ga močno ogrožajo hidroelektrarne,” je poudarila Brina Sotenšek.

Podcenjeni vplivi na naravo

“Okoljsko poročilo ne obravnava strateških dokumentov na nacionalni, evropski in svetovni ravni, ki izpostavljajo pomen narave kot ključnega dejavnika pri blaženju podnebnih sprememb. Posebej poudarjajo obnovo ekosistemov, ki so zaradi delovanja človeka še posebej ogroženi, med temi so tudi ekosistemi celinskih voda. EU se je odločila 25.000 km rek povrniti v stanje pred regulacijami. Mi pa, nasprotno, želimo reke pozidati in tako poslabšati stanje,” še dodaja Sotenškova.

Obnova sladkovodnih ekosistemov (vodotokov, mokrišč, poplavnih ravníc) prispeva k blaženju poplav in suš ter povečanju samočistilnih sposobnosti voda. Po mnenju naravovarstvenikov bi morala biti obnova eden ključnih okoljskih ciljev v Sloveniji.

Proizvodnja elektrike in emisije CO₂

Okoljsko poročilo navaja več kot 400 GWh proizvodnje elektrike iz treh HE, celo 100 GWh več kot govorijo ocene na spletni strani HSE. Ocene temeljijo na 50 let starih, precenjenih podatkih, ki ne upoštevajo podnebnih sprememb. Pogostejši ekstremni dogodki, kot so poplave ter suše in vročinski valovi, že zdaj zaustavljajo delovanje HE. “Zdi se, da interes ocen glede zanesljivosti in količine proizvedene elektrike iz teh HE ni ugotoviti realno stanje, pač pa upravičevanje prispevka k energiji iz obnovljivih virov ter s tem prevlade javnega interesa nad interesi varstva okolja in narave,” pravi mag. Jure Vetršek, predsednik Eko kroga.

Okoljsko poročilo navaja prihranke CO₂ zaradi proizvodnje elektrike iz HE. Ob upoštevanju slovenske energetske mešanice bi s HE na srednji Savi ob optimistični proizvodnji pričakovali letni prihranek ~106.000 t CO₂. Po metodologiji svetovne banke pa bi zaradi gnitja za jezovi letno nastalo ~170.000 t emisij CO₂. “To pomeni, da bi bile HE na srednji Savi proizvajalec toplogrednih plinov, pri čemer še niti nismo upoštevali vgrajenih emisij v infrastrukturo celotnega projekta. Celovite analize emisij CO₂ v okoljskem poročilu sploh ni,” še dodaja mag Vetršek.

Kakovost bivanja in razvoj

Sava je zdaj v zasavski soteski v praktično enaki kvaliteti ekološkega stanja, kot je na izviri. “HE bi ekološko in kemijsko stanje Save pri nas bistveno poslabšale,” pravi Uroš Macerl iz Eko kroga in dodaja: “Pritoka Boben in Kotredeščica vsebujeta izcedke iz deponij jalovine ne saniranega rudnika antimona. Gre za arzen, svinec, cink, za katere je pričakovati naleganje v akumulacijah in se bodo prej ali slej znašle v pitni vodi v Zagorju. Rezervni vodni vir za zagorski javni vodovod leži samo par deset metrov gorvodno od mostu čez Savo proti Zagorju.”

V Eko krogu se ne strinjajo z ocenami, da bi HE regiji prinesle boljše kvaliteto bivanja in več turizma. “Na turizem še nobeno akumulacijsko jezero HE pri nas ni imelo pozitivnega vpliva. Turisti obiskujejo naravna jezera kot je Bohinj in proste reke, kot je gornji del Soče. S HE bomo

za vedno izgubili priložnost, da turiste iz glavnega mesta po Savi z raftom pripeljemo v Zasavje, na čudovite kolesarske in pohodne poti, plezalne ferate in dragoceno tehniško dediščino” povzema Macerl. “Obet umetne kajakaške proge opisati kot pozitiven doprinos k splošni rabi vode je zaničevanje narave in kajakašev. Kajakaška proga že obstaja, divja, naravna in lepa.”

“Morebitna gradnja novih velikih elektrarn morala biti rezultat konsenza državljanov na podlagi odprtega javnega diskurza z objektivno predstavitevijo vseh argumentov za in proti. V Sloveniji uveljavljena praksa, ko se odločitve o posegih z velikimi in trajnimi vplivi na okolje sprejemajo potihoma in je govora zgolj o pozitivnih vidikih, je popolnoma nesprejemljiva. Pogojevanje gradnje HE z obnovo sicer potrebne lokalne infrastrukture in protipoplavne zaščite, ki bi se jih lahko izvedlo neodvisno, pa je izsiljevanje,” se strinjajo sogovorniki.

Dodatne informacije: Brina Sotenšek - sotensek@gmail.com, 040 148 378.